

Kutas József

AZOK A FELEJTHETETLEN RÉSZLETEK

„Ami rejtve van előttünk, semmiben se különbözik attól, amit kézzel foghatok.”

(Aragon: *A menyét*)

Az indiai költő, akit odakint a világban Neradnak hívtak, búsan ült az ágyon, és nagy lapátkezeit két térde között lógatta lefelé.

Arnyékát nem kímélte a nyári nap, valósággal szétkenete a valaha fehér, mára részben megszurkült, részben összefirkált falon.

Csend volt. A fekete hátú legyek alétan heverték a csorba bádóg ablakpárkányon.

– Hé, látogatója jött – hangzott hirtelen, és a költő megrezzent.

Sovány arcát, melyben olyan mélyen ültek a barna szemek, mint mazsolák a pudingtortában, vékony szálú haj fogta keretbe; pókháló egy Modigliani-festményen.

– Ha hallja, amit mondok, emelje fel a kezét.

– Mindegy, melyiket? – kérdezte az indiai költő, akinek, az állami szanatóriumban régóta alkalmazott szokás szerint, csak egy szám jutott: 235.

– Ne szórakozzon velem – mondta minden indulat nélkül a termetes ápoló.

Jóindulatúan bámult az ajtó fényvázán át a szobába, melyben a 235-ös egyedül tartózkodott. Gyakran elmondta a kórház melletti talponállóban: „Ha mindenki olyan lenne, mint az a hibbant bennszülött...”

Soha nem fejezte be a mondatot, mert szomjúsága mindig fontosabb volt az igazságnál.

Az indiai költő lustán vállat vont, majd hatalmasat ásított. Megvakarta homlokát, azután lassan, nagyon lassan az ápoló felé fordult, aki háttal állt a vakító nyári ragyogásnak.

– Egy gombot félregombolt – közölte.

Tagoltan beszélt, kissé éneklő hangsúllyal, s minden egyes hangot megforgatott szájüregében, mielőtt nyelve lapátján kitolta vagy szájpadrása lépcsősorán lebucskáltatta volna őket.

A kinti folyosóról visszahangzó csoszogás jelezte, hogy a szanatórium valamelyik lakója önálló sétára indult.

Az ápoló csaknem ugyanúgy megrezzent, mint az imént az indiai költő, majd rendezte arcvonásait, és mutatóujjával hívogatóan intgetett a 235-ös felé.

– Jöjjön csak, jöjjön. A társalgóba – tette hozzá.

– Felülről a harmadik gomb nincs a helyén – mondta a költő, és nem mozdult. – Hármass pont, négyes bekezdés. Biztosan fent járt a nővérszálláson.

– Mi köze van hozzá? – kérdezte hirtelen bosszúsággal az ápoló, ám mozdulatai ellentmondtak haragjának, ugyanis fürgén igazgatta mellkasán az említett ruhadarabot; a költő által említett cikkely egy-napi fizetés-elvonást jelentett. – És honnét a francból tudja?

Az indiai költő felemelkedett az ócska vaságyról.

Arnyéka felröppent a falról, és előbb a mennyezetre szállt, majd a földre hullt, amikor különös bakugrásokba kezdett. Elképesztő sóvárnysága volt az oka (úgy tűnt, csak a csikos pizsama tartja össze testét), vagy más, de az ápoló egy pillanatra azt hitte, kedvenc rajzfilmsorozatából, a Csontvázbébikből lát egy jelenetet.

– Ezt azonnal hagyja abba! – mordult fel, mire a 235-ös összeráncolta az orrát.

– Maga nagyon, nagyon rossz megfigyelő, uram – jelentette ki.

– Próbálná csak ki mezítláb a forró linóleumot! A gomb pedig, az a gomb több, mint egyszerű csontgomb.

– Műanyag.

– Mindegy – legyintett a költő. – A gomb ugyanaz a ruhán, mint a rím a versben. Anélkül, hogy észrevennénk, összetartja a formát és a tartalmat. Hatodik érzék.

– Jó-jó, ne legyen mindjárt fenn a plafonon – mondta erre az ápoló, és újra megfenyegette a költőt a mutatóujjával. – Erre is van megjegyzése, igaz? Tartsa meg magának.

Az indiai költő vállat vont, és előkotorta az ágy alól a papucsát. A papucs szőre vesztett posztóanyaga rendkívüli látvány volt, de egyiküket sem zavarta.

Kimentek a folyosóra. Néhány lépéssel előttük egy narancssárga pizsama slattyogott, jobboldalt a napfényre támaszkodott, mely a vasrácsok között dőlt a folyosóra.

Az indiai költő elhaladt az ablak előtt, anélkül, hogy megnézte volna, mi újság a szanatórium ősparkjában.

– Ma nem jött hozzá a felesége – szólalt meg váratlanul.

Az ápoló meglepetten pislogott, hiszen egészen másutt, az emeleti nővérszálláson járt az esze – ott, ahol félórával ezelőtt (esze nélkül) ő maga is tiszteletét tette.

Arra gondolt, ha ennek a hibbant bennszülöttnek eljár a szája, őt azonnali hatállyal felfüggesztik.

– Kinek nem jött a micsodája? – kérdezte. – Hé, hiszen nem is jó irányba megyünk!

– Annak, ott – mutatott előre a költő –, ma nem jött a felesége. Mindig meg szokta látogatni vasárnaponként... Hohó – kiáltott fel hirtelen –, hohó! Ma milyen nap van?

– Kedd – mondta az ápoló csodálkozva.

– Így már értem – motyogta az indiai költő. – Értem, miért nem jött a felesége.

– És honnan tudja, hogy nem jött a felesége? – kérdezte hirtelen támadt érdeklődéssel az ápoló. – Hiszen nem tudhatta, milyen nap van ma!

A narancssárga pizsama bal kéz felé betért az ebédlőbe. Az ebédlő valaha fegyverraktárként funkcionált, és minden égtáj felé vágtak belé ajtókat. Az egyik a folyosóra, a másik a tálalóba, a harmadik a konyhába, a negyedik az illemhelyiségek felé vezetett.

– Azok a felejthetetlen részletek – felelte a 235-ös nagyon, nagyon lassan. – A szín. A felesége utálja a narancsot.

Az ápoló nem tudta követni az okfejtést, ám a költőt igen, mert valósággal tolta maga előtt a kockás kövezeten.

Senki nem volt rajtuk kívül a folyosón, a kedd délutáni csendes-pihenő kicsalt mindenkit a parkba, a fenyőfák tüskés árnyékainak kerítései közé.

A betárt ablaküvegen dobpergést vezényelt a nyári fény.

– Azon se volnék meglepve – mondta az ápoló –, ha a látogatója megunná a várakozást, és elmenne. Meg is érdemelné.

– Alacsony, és fekete bajusza van?

Az indiai költő hosszú, vékony karjait emelgette, élvezte, hogy a pizsamakabát ujjai szárnyként repkednek körülötte.

– Alacsonynak alacsony, de nincsen bajusza – mondta az ápoló.

Ha elterelhetné a bennszülött figyelmét a nővérszállón történetekről... igaz, le is tagadhatja. Ki hinne egy elmegógyintézetben egy ápoltnak? Legfeljebb egy másik örült. Az igazgató. Az ápoló mélyet lélegzett.

– Akkor leborotválta – mondta megfellebbezhetetlenül az indiai költő. – Manapság remek önműködő borotvák vannak. Bárki leborotválhatja a bajuszát. Észre se venni, hogy volt valaha bajusza. De miért tenne ilyet? – tette fel a kérdést, és letépett egy levelet a citromfáról. – Miért vesz egy nő narancsszínű pizsamát a férjének, ha ő maga utálja a narancsot?

– Csak egy embert ismer, aki alacsony? – firtatta az ápoló.

Még jó öt perc járásra voltak a látogatók számára fenntartott, szűk és levegőtlen helyiségtől, melynek – a szanatóriumban nagy ritkán erőszakos események következtében – leszerelték az ajtaját, és minden bútorát a földhöz csavarozták.

– Egyáltalán nem ismerek alacsony embereket – mondta következetesen az indiai költő –, hiszen három éve vagyok itt. Régen ismertem alacsony embereket, bajuszosat, szakállasat, férfit, nőt, öregget, fiatalat. Most nem ismerek senkit magán kívül. De maga nem alacsony.

– És bajuszom sincs – vágta rá vidáman az ápoló.

Sikeresen navigálta a 235-öst a folyosón árválkodó, besüppedt kanapék zátonyai között.

Pislogott, mert a napfény időről időre elvakította.

– Ez most nem tartozik ide – mondta a költő. – Majd írok erről egy verset.

– Rólam? Ez igazán hízelgő. Igazán.

– Nem magáról, hanem a bajuszáról, ami nincs – fejezte be az indiai költő, és hagyta, hadd kormányozza az ápoló ara, amerre akarja, hadd tolja a világ végéig, ha ez áll szándékában, neki olyan mindegy, egyre megy; az imént a jobb orcáját sütötte a nap, most a balt.

Az indiai költő lehunyt szemmel suhant az árnyékok és a napfény ritmusosan váltakozó senkiföldjén, és nem gondolt semmire. Az alacsony, bajuszos emberkére sem gondolt, aki a látogatók rémes termében várja őt, hiszen kívülről érkezett, a kinti, megfellebbezhetetlen világból – míg ő bent van, a maga ismerős birodalmában.

Nem voltak ezek világosan megfogalmazott, határvonalakkal kijelölt gondolatok, inkább olyasféle érzések voltak, amilyenek egy kedd délutáni csendes-pihenőben születnek: vak tükrörben látható, homályos foltok együttese.

A szanatóriumban szinte el is felejtették, hogy a költő közöttük van. Az igazgató, aki műlegyeket gyűjtött, és színes trófeákként aggatta fel szerte óriási irodájában, néha ugyan elővette ápolójai aktá-

ját, és belelapozott az emberi sorsok néma mappáiba, ám csak a rendkívüli esetekről kért jelentést.

A 235-ös mintha nem is létezett volna.

Karácsonykor felkérték, hogy szavalja el egyik versét, de ő a kértet duzzogva elutasította, mondván, hogy a karácsony nem arra való, hogy verseket szavaljanak (hogy pontosan mire való, azt nem árulta el), egyébként egy szavát sem lehetett hallani. Ha kellett, súrolta a linóleumot, ha kellett, nem súrolt semmit, hanem hanyatt dőlt az ágyán, és csak feküdt.

Ápolók jöttek-mentek, sodródtak az évszakok uszályain, föl és le az időfolyón; az ősparkot egyszer hó szorította a földhöz, máskor nyugati szellők ölelték – csak az indiai költő nem változott. Az a bizonyos belső birodalom, ahová visszahúzódott, minden földi dologtól megóvta a 235-öst.

– Honnan tudta, hogy alacsony, és fekete bajusza volt?

Az ápolónak szöveget ütött fejébe egy gondolat. Lehetséges volna, hogy ez a látszólag értelmetlen külsejű, jámbor bennszülött titokban aktív életet él? Csak ő és a társa vannak beosztva ilyen nyugodt napokon – elképzelhető-e, hogy az ápoló – suttyomban persze – ideoda kóborol a szanatóriumban, különféle rejtett és rejtélyes utakat bonyolít le, és e közben mindent és mindenkit megfigyel?

Gyanakodva kémlelte a költő előreugró, csupasz árnyékát, miként kúszik-mászik a kockás kövön.

És ha ügynök? Ha beépített embere a műleges igazgatónak, aki a szanatórium évi ünnepségén, ahová összecsiszítja összes ismerősét, régi és új beosztottjait és főnökeit, azzal szórakoztatja az egybegyűlteket, hogy élménybeszámolókat tart a műleges horgászat gyönyörűségéről?

Az indiai költő kényelmesen elfészkelte magát az ápoló medvekarijaiban, és nem válaszolt.

Hagyta, hogy tolják – tisztában volt vele, hogy így is, úgy is eljut minden a maga rendeltetési helyére. A fény bal orcáját arannyal vont a be, míg a jobb sötétszürke volt, akár a temetői föld.

Az ápoló ekkor megtorpant, és gyengéden megrázta. – Ébredjen, hallja?

És a költő engedelmesen felemelte előbb a bal, majd a jobb karját.

– Ne szórakozzon velem! – Az ápoló könnyedén pofon ütötte. – Honnan tudta, hogy bajuszos?

– Csak volt – felelte becsukott szemmel a költő.

A folyosó továbbra is üres volt. Az ápolók szobájukban szenderegve küzdöttek maguk teremtette képeikkel, és óvakodtak kitenni a lábukat – az ápoló dühkitörése szemtanúk nélkül maradt.

– 235 – mondta végül a 235-ös. – Ez a megfejtés.

Az ápoló tehetetlenül engedte le karjait. Új ember volt, és még mindig idegenül mozgott az örület különböző emeletei között. Szerette a vörösbort, a nővérszállás rúzsos szájú, szókimondó teremtségeit, az esti utolsó gyógyszerosztást, mely után a szanatórium olyan néma lesz, akár a mesebeli kút... és nem szerette a bonyodalmat.

– A szabad asszociációk – folytatta váratlanul a költő – a valóságra utaló, felejthetetlen részletek. Megfigyelte már, ki visel műkörmöt, és ki nem? Hogy a feketerigó egyik reggel nem ette meg a kiszórt kenyérhéját, amibe valaki vasat kevert? A kertbe vezető vasajtó egyik oldala olyan sárga, akár a hántolt napraforgó, és a másik milyen? És miért olyan? Megfigyelte már, hogy egy vessző milyen szépen száll az ebédlőasztalok felett?

– Majd megfigyelem – morogta az ápoló –, ha nem felejttem el.

– Hohó – mondta erre a költő –, ez nem tisztességes! Figyelni mindig kell. Különben nem figyel meg semmit. Szerez nekem egy műborotvát?

– Villamos borotvára gondol? – kérdezte az ápoló, és újra tolni kezdte az indiai költőt a folyosón, melynek sötétebb kockáit egészen áttetszővé súrolta a napfény: a tökéletes beteg. – A hagyományossal nincs megelégedve?

– A borotva veszélyes, mint a kígyó – válaszolt összeborzadva a 235-ös. Erősen küzdött magával, folytassa-e, avagy sem azt a gondolatot, amit magában elkezdett. – Elharapja az ember nyakát.

– A maga nyakát legfeljebb én fogom elharapni, ha azonnal nem árulja el, hogy honnan tudja, amit tud – közölte az ápoló.

– De maga nem kígyó – szólott erre a költő. Söhajtott.

– Most meg mi van? Gyorsan tolom, vagy mi?

– Tőle kaptam a nevemet – súgta az indiai költő. – A 235-öst. Volt egy esetünk, régen. Azt mondta, meglátogat, ha megint lesz egy esete. Lett egy esete, hát meglátogatott.

Az ápoló bólintott. Túl szép volt ez a délután ahhoz, hogy az indiai költő esetével beárnyékolja. Szép és hosszú. Leparkolja ezt a hibbant bennszülöttet, hadd egyék meg egymást a látogatójával, ő meg addig felkukkant az emeletre. Az a vörös...

– Nekimegyünk a falnak – mondta ekkor a költő. – Itt jobbra kellett volna fordulni. Azok a felejthetetlen részletek, ápoló úr. Kapok műborotvát vagy nem kapok?

Az ápoló bekormányozta a költőt egy szűk folyosóra. A 235-ös vékony szálú hajába belekapott a léghez.

– Ugyis én borotválom magát – mondta ki az utolsó szót az ápoló. – Nem mindegy, hogy mivel borotválom? Mindenkit én borotvállok, és eddig még mindenki meg volt elégedve. Minek magának műborotva? Azok a felejthetetlen részletek, ugye?

– Igen – bólintott szomorúan a 235-ös –, azok. Meg aztán nem szeretném, ha azzal a borotvával borotválna, amelyikkel a narancs-sárga az imént elvágta a saját nyakát. Akihez nem jött ma a felesége, mert kedd van, és a vasárnap olyan messze van. A vasárnap túl messze, a halál túl közel. Ez az! – ragyogott fel az indiai költő arca. – Ez egy jó sor!

– Mit beszél? – rivallt rá az ápoló. – Ez igaz? És hol? És maga honnan... – legyintett.

– Az ebédlő végében – mondta a 235-ös. – Hogy honnan tudom? Ő mondta délelőtt. És most lássuk azt a látogatót.

Azzal az indiai költő – akit odakint a világban Neradnak hívtak – folytatta végtelennek tetsző útját a szanatóriumban. Vállait leejtette, két karját közömbösen lóbálta vézna teste előtt, rongyos posztópapucsá szánalmasan nyikorgott, de ő nem törődött ezzel.

Ezek a részletek nem érdekelték.

Ezredvég, 2011/1.

(Kutas József 1963-ban született Kaposváron. Prózát ír.)

Harkai Vass Éva

NAPLÓVERSEK

(Részlet)

2010. december 8. szerda – a hallgatás napja

a végén kezdted az elejét
 év végén naplóba fogni
 fogyó hálóval halat
 miközben a vízöntők
 ontják fentről az égvizet
 a kimondatlan szavak mondatok
 egyre növekvő dossziéja
 degeszre tömve
 mennyit bír el a hallgatás
 a fogyó naptár lapjait
 lapozgatom
 hány átlapozott év és benne
 mennyi némaság
 már elfeledtem mennyi ebből
 az egy napra jutó adag
 melyet mint tablettát a fogunk
 közé szorítjuk s nyeljük el
 ha mozdulok elnyelt szavak
 és mondatok karcolnak
 hét óra van szép estidő
 a kertben semmi moccanás

Híd, 2011/2.

(Harkai Vass Éva 1956-ban született Topolyán. Verset és prózát ír.)